

החופש והשמיטה לפרשת בהר - בחקתי הרב יצחק דור - ראש הישיבה

פרשת בהר פותחת ב"וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמור", אך גם מסתיימת במעמד הר סיני. בפסוקים האחרונים של הפרשה נאמר: "כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' אלוקיכם". פסוק זה הוא כדיוק הפסוק הפותח את מעמד הר סיני: "אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים". ומכיוון: "שאנוכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום" הפסוק הבא שיחתום את פרשת בהר יהיה: "לא תעשו לכם אלילים ופסל ומצבה לא תקימו לכם, ואכן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה כי אני ה' אלוקיכם", דמיון ממשי לפסוק: "לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני". פרשת בהר פותחת א"כ במעמד הר סיני ומסיימת בו, ובתווך פרשת שמיטה, יוכל וההלכות הנלוות להם מדיני מכירה וקנין. הלכות התלויות בשנות היובל והשמיטה.

ומכיוון שכך, מועצמת שאלתם של חז"ל: "מה ענין שמיטה להר סיני"? לא רק כפתיחה טכנית של: "וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמור", אלא כשאלה מהותית כפי שראינו. כי הרי התורה כורכת את "אנוכי" ולא יהיה" כמיצגי מתן תורה עם פרשתינו.

חשובתם הידועה של חז"ל טעונה הסבר: "מה שמיטה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני, אף כל המצוות נאמרו כללותיהם ופרטותיהם מסיני".

שמיטה היא מודל לכל מצוות התורה כולה. כנראה בגלל אי שיכותה הישירה לסיני, משום שכולה חתומה בחותם של ארץ ישראל, ובזמן שרוב יושביה ארץ ישראל עליה.

בגלות, ובנתוק עם ישראל מארצו, שמיטה אינה נהגת מן התורה. אולי דווקא לכן חשוב ליחסה להר סיני, הנצחי והקבוע, ככל התורה אשר נצחית היא וקבועה.

אבל לענ"ד יש עוד יסוד אחד חשוב. דברי חז"ל על כללותיה ופרטיה של השמיטה מתייחסים אולי לכל דיני הפרשה, כלומר הענינים הנובעים מהיסוד של קרקע השוכתת וקרקע החוזרת לבעליה. היסוד של הכל הוא החופש או החרות. השמיטה היובל, דיני הקנין הנובעים מכך הם ביטוי של חוסר שלטון האדם באדם. "כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם, ולא עבדים לעבדים", זוהי המשנה שהוציאו חז"ל מן הפסוק הזה, והיא עובדת בליבה של הפרשה. חרות מוחלטת, מידי אדם, ותלות רק בקב"ה.

אולי את הרעיון הזה רצו חז"ל לחבר לכל התורה כולה. שמיטה כמודל חירותי המראה את החירות שצריכה להיות בכל עולמנו הדתי, מה שמיטה נאמרה מסיני אף כל המצוות כך. יסוד החירות של השמיטה, הוא היסוד של הר סיני. בהר סיני כפה עלינו הקב"ה הר כגיגית, אבל הפך אותנו לבני חורין מוחלטים, כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם ולא עבדים לעבדים זה היסוד של מתן תורה אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים. וממילא תורת ה' היא החרות האמתית כשהשמיטה היובל ודיניהם הם הדוגמא המוחשית לכך.

שבת שלום ומבורך!

